

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-58>

УДК 336.7

Блащук-Дев'яткіна Н.З., Беднарчук В.В., Млінцова А.О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто стан споживчого кредитування фізичних осіб банками України на сучасному етапі. Досліджено динаміку банківського кредитування протягом останніх років банками України та динаміку кредитування фізичних осіб банками. Визначено структуру банківського кредитування фізичних осіб протягом останніх років. Досліджено динаміку споживчого кредитування банками України протягом останніх років. Крім того розглянуто динаміку споживчого кредитування в розрізі термінів кредитування, де відмічено про малу частку довгострокового кредитування. Розглянуто особливості споживчого кредитування у розрізі валют кредитування протягом останніх років. Також досліджено топ-10 банків, які видають найбільшу кількість споживчих кредитів фізичним особам. Проаналізувавши особливості споживчого кредитування в Україні, визначено проблеми даного напрямку та запропоновані перспективні шляхи вирішення цих проблем.

Ключові слова: споживче кредитування, кредитування фізичних осіб, банк, банківська система.

Blaschuk-Devyatkina Natalia, Bednarchuk Victoria, Mlintsova Alina
Ivan Franko Lviv National University

CONSUMER LOANS IN UKRAINE

Summary. The article describes the essential characteristics of consumer lending. Its necessity and role in meeting the constantly growing needs of the population have been determined. The types, volume and composition in Ukraine are analyzed. The article deals with the current state of consumer lending to individuals by Ukrainian banks. Consumer loans represent the largest and major share of household loans, which is why the structure of loans granted to households by banks in Ukraine in the recent period is considered. The dynamics of bank lending in recent years by Ukrainian banks and the dynamics of lending to individuals by banks have been investigated. It is known that a large number of consumer loans together with low interest rates on such loans stimulate economic development. Therefore, the article identifies that in Ukraine the level of consumer credit is constantly increasing. The structure of bank lending to individuals has been determined in recent years. The data published by the National Bank of Ukraine on the development of consumer lending by Ukrainian banks over the past years are characterized. The dynamics of consumer lending by Ukrainian banks over the past years has been investigated. The peculiarities of consumer crediting by banks in Ukraine within the terms of crediting are analyzed. In addition, the dynamics of consumer lending in terms of terms of lending, which shows a small proportion of long-term lending. The features of consumer lending in terms of lending currencies in recent years are considered. The data provided by the Association of Banks of Ukraine and the top 10 banks that issue the largest number of consumer loans to individuals were also surveyed. It is shown that as of December 31, 2019, most consumer loans were issued by Privatbank. Having analyzed the peculiarities of consumer lending in Ukraine, the problems in this area of this area are identified. Given the volatile political and economic situation in Ukraine, it is sometimes difficult for citizens to meet their needs without the use of consumer credit. Thus, today, loans to a large number of Ukrainians are a means of survival. That is why we have suggested promising ways to solve these problems.

Keywords: consumer lending, lending to individuals, bank, banking system.

Постановка проблеми. Розвиток кредитування фізичних осіб відіграє важливу роль у становленні цивілізованих відносин на ринку фінансового забезпечення та виконує свою головну роль – це підвищення купівельної спроможності населення та їх життєвого рівня. Протягом тривалого часу кредитування фізичних осіб стрімко розвивалось. Щоразу відбувається постійне впровадження оновлених банківських кредитів та способів їх надання клієнтам. Варто зазначити і те, що під впливом політичної та курсової нестабільності сьогодні різко похитнулася позиція багатьох банків. Значна девальвація гривні, спад в економіці, військові дії на сході країни, недостатній рівень корпоративного управління зумовили погіршення якості кредитного портфеля банків, що породжує проблему нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему споживчого кредитування постійно досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні

вчені. Зокрема, ці питання висвітлені у працях В. Василенко, В. Макутов, І. Брітченко, Н. Меджибовська, А. Уляновський, Д. Гриньков та ін. Незважаючи на вагомі дослідження науковців, низка проблем, пов'язаних із недосконалістю нормативної бази, яка регламентує споживче кредитування, неповерненням кредитів, надмірно високими процентними ставками та ін., залишаються не до кінця вивченими.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Споживче кредитування є важливою складовою економіки країни, від ефективності розвитку якого залежить економічна стабільність країни та добробут населення. Проте, попри велику кількість досліджень у даній галузі, варто відмітити, що дане питання все ж потребує аналізу, адже споживче кредитування постійно зазнає змін та трансформацій. Цим зумовлена актуальність теми мого дослідження.

Мета статті. Головною метою статті є дослідження особливостей та стану споживчого креди-

Таблиця 1

Динаміка обсягу кредитів, наданих банками в економіку України та споживчих кредитів, млн. грн

Показник	2017	2018	2019
Всього наданих кредитів, млн. грн	1016657	1060845	957175
З них кредитів, наданих фізичним особам, млн. грн	174182	201105	212523

Джерело: сформовано авторами на основі даних НБУ [3]

Таблиця 2

Динаміка обсягу кредитів наданих фізичним особам, млн. грн

Показник	2017	2018	2019
Всього наданих кредитів фізичним особам, млн. грн	174182	201105	212523
Споживчі кредити, млн. грн	122075	151623	173702
На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості, млн. грн	48178	44465	32165
Інші кредити, млн. грн.	3945	5024	6203

Джерело: сформовано авторами на основі даних НБУ [3]

Таблиця 3

Динаміка обсягу споживчих кредитів за термінами кредитування, млн. грн

	Споживчі кредити, млн. грн			
	Усього	до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років
2017	122075	42615	445233	34228
2018	151623	69735	49178	32726
2019	173702	89168	59857	24697

Джерело: сформовано авторами на основі даних НБУ [3]

тування в Україні, визначення проблем даної системи та шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні споживче кредитування відіграє значну роль у забезпеченні соціальних потреб населення, формуванні платоспроможного попиту, який, у свою чергу, впливає на розвиток економіки країни, полегшуючи процес реалізації продукції, прискорюючи отримання прибутку і доходів Державного бюджету. Розглянемо стан кредитування фізичних осіб в Україні на сучасному етапі [4] (табл. 1).

З таблиці видно, що протягом досліджуваного періоду спостерігалось збільшення наданих кредитів банками в Україні протягом 2017-2018 рр., тоді як у 2019 році зменшився обсяг наданих кредитів. Крім того, обсяг кредитів наданих фізичним особам продовжував зростати протягом 2017-2019 років. Так, у 2017 році фізичним особам було надано 174182 млн. грн кредитів, у 2018 році – на 15,5% більше (201105 млн. грн), а у 2019 році – на 5,7% більше (212523 млн. грн).

Щодо найактуальніших даних Національного банку України станом на січень 2020 сума виданих банками кредитів фізичним особам становить 217045 млн. грн.

Найбільшу і основну частку в кредитах домашнім господарствам становлять саме споживчі кредити. Розглянемо структуру кредитів, наданих банками домашнім господарствам в Україні за останній період (табл. 2).

Так, дослідивши структуру кредитів домашнім господарствам, варто зазначити, що у 2017 році найбільшу частку становили споживчі кредити – 70,1%, у 2018 році їх частка збільшилась до 75,4%, а у 2019 році ще зросла до 81,7%. Щодо кредитів на придбання, будівництво та ре-

конструкцію нерухомості, то у 2017 році їх частка становила 27,7%, у 2018 році зменшилась до 22,1%, а у 2019 році ще зменшилась до 15,1%. Частка інших кредитів в кредитуванні домашніх домогосподарств коливалась на рівні 2%.

Згідно даних НБУ, станом на січень 2020 сума виданих банками кредитів фізичним особам становить 217045 млн. грн., а споживчих кредитів – 177205 млн. грн, кредити на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості 33652 млн. грн, а інші кредити – 6185 млн. грн (рис. 1) [3].

Розглянемо особливості споживчого кредитування банками в Україні в рамках строків кредитування. Так, споживчі кредити надаються на три строки: до року, від року до 5 років та більш як на 5 років (табл. 3).

Дослідивши дані про терміни споживчого кредитування фізичних осіб, видно що найбільше кредитів протягом аналізованого періоду було надано на термін до року та більше п'яти років. На термін більше п'яти років споживчих кредитів було видано менше. Крім того, ми спостерігаємо зменшення споживчих кредитів, наданих на довготерміновій основі, що свідчить про невпевненість населення у банківській системі України. Так, у 2017 році довготермінових споживчих кредитів було надано на суму 34228 млн. грн, у 2018 році – на 4,4% менше (32726 млн. грн), а у 2019 році – ще менше на 24,6% (24697 млн. грн).

Щодо даних, висвітлених Національним банком України, то станом на січень 2020 року споживчих кредитів на термін до року було надано на суму 91155 млн. грн., від року до 5 років на суму 60892 млн. грн, а на термін від 5 та від 10 років на суму 25177 млн. грн (рис. 2).

З діаграми видно, що найбільшу частку, як і в попередніх роках, становлять короткостроко-

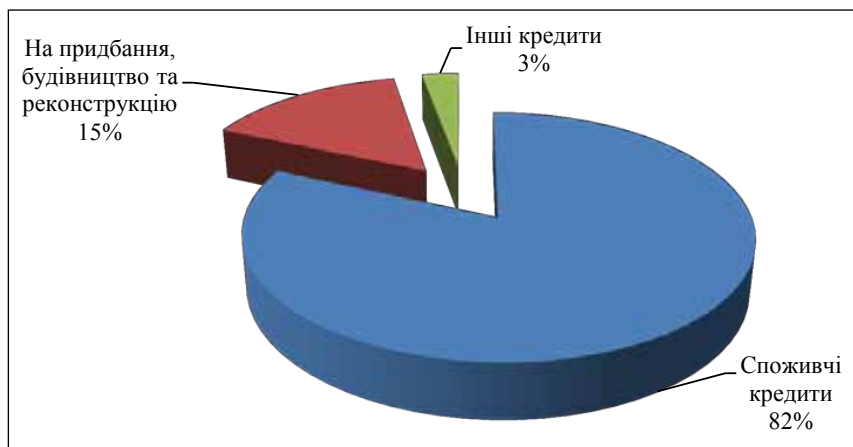

Рис. 1. Структура кредитування домашніх господарств, січень 2020 р.

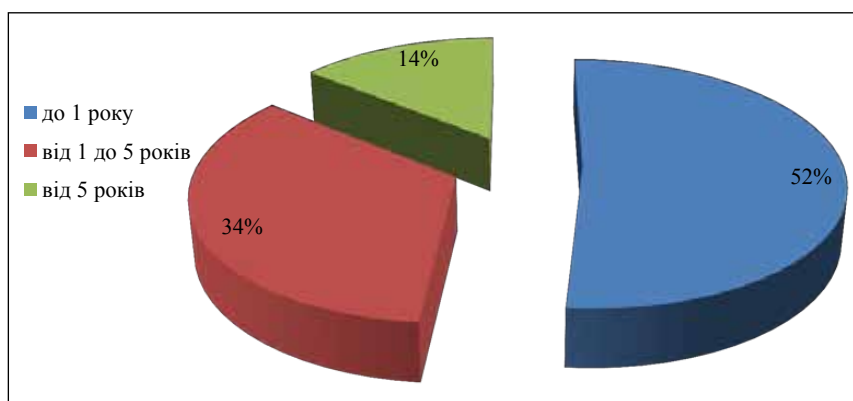

Рис. 2. Структура споживчих кредитів, січень 2020 р.

ві кредити (52%), середньострокових споживчих кредитів населення брало 34% від загального обсягу. Щодо довгострокових кредитів, то їх частка найменша – 14%.

Розглянемо якими банками в Україні було надано найбільше кредитів фізичним особам. Так, згідно найактуальніших даних Асоціації банків України, станом на 31 грудня 2019 року в Укра-

їні спостерігалася така ситуація в системі кредитування фізичних осіб (табл. 4).

Так, з таблиці видно, що найбільше споживчих кредитів станом на 31 грудня 2019 року було видано Приватбанком – 45621 млн. грн, що становить 21,5 % від загального обсягу кредитів наданих фізичним особам. Також великий обсяг кредитів фізичним особам було надано Альфа-банком, що становить 9,1% від загального обсягу кредитів наданих фізичним особам банками в Україні.

Розглянемо особливості споживчого кредитування фізичних осіб банками в Україні в розрізі валют кредитування (табл. 5).

Так, дослідивши дані щодо валюти кредитування, варто зазначити, що найбільше споживчих кредитів фізичними особами було залучено у гривнях та доларах США. У 2017 році фізичними особами у гривнях було залучено споживчих кредитів на суму 93446 млн. грн, тоді як у доларах США в три рази менше. У 2018 році в гривнях було залучено споживчих кредитів фізичними особами на суму 125415 млн. грн, тоді як у доларах США – 24805 млн. грн.

Таблиця 4

Топ-10 банків за обсягами кредитів, наданих фізичним особам станом на 31 грудня 2019 року, млн. грн

Банк	Кредити фізичним особам, млн. грн
Приватбанк	45621
Альфа-банк	19326
ПУМБ	10939
Універсалбанк	7900
Ощадбанк	7495
ОТП банк	7233
Райффайзен Банк Аваль	6167
Кредобанк	5147
Креді Агріколь Банк	4687
Укрсиббанк	4655

Джерело: сформовано авторами на основі даних НБУ [5]

Таблиця 5

Динаміка обсягу споживчих кредитів наданих фізичним особам в розрізі валют, млн. грн

	Кредити надані фізичним особам, млн. грн			
	Усього	гривні	долари США	інші валюти
2017	122075	93446	26968	904
2018	151623	125415	24805	775
2019	173702	15934	14425	501

Джерело: сформовано автором на основі даних НБУ [3]

Рис. 3. Проблеми банківського споживчого кредитування фізичних осіб

У 2019 році спостерігалася аналогічна ситуація – у доларах. США було видано менше кредитів, ніж у гривнях на. Щодо кредитів у інших валютах, то найбільшу частку в цьому розділі становлять кредити в євро.

Розвиток споживчого кредитування фізичних осіб відіграє важливу роль у становленні цивілізованих відносин на ринку фінансового забезпечення та споживання. Протягом тривалого часу кредитування фізичних осіб стрімко розвивалось, проте все ж залишаються невирішені та проблемні питання в даній галузі. Вчені виділяють такі проблеми сучасного стану банківського споживчого кредитування фізичних осіб в Україні [2]:

Висновки і пропозиції. В сучасних реаліях на базі вітчизняного досвіду однією із найгло-

бальніших перепон розвитку соціально-економічного України є проблематика з споживчим кредитуванням, яке є необхідним в задоволенні постійно зростаючих потреб населення. Важливими кроками на шляху стабілізації ринку банківського споживчого кредитування є:

- стабілізація валютного ринку;
- збільшення довіри населення до банків, а також платоспроможності населення;
- надання достовірної інформації, для того щоб було можливо дізнатися реалії кредитування;
- вдосконалення законодавчої бази в частині розробки комплексного підходу щодо організації саме кредитного процесу (покращення методології обліку кредитних операцій);
- підвищення ефективності банківського ризик-менеджменту.

Список літератури:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність». Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. 2015. № 1. С. 3–47.
2. Шумелда В.М. Сучасні тенденції розвитку банківського кредитування фізичних осіб в Україні. *Гроші, фінанси і кредит актуальні проблеми економіки*. 2016. № 8(182).
3. Грошово-кредитна та фінансова статистика. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415 (дата звернення: 14.04.2020).
4. Топ-15 банків, які найактивніше кредитують українців. URL: <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/top15-bankov-kotorye-aktivnee-vseh-kredituyut-ukraincev/> (дата звернення: 16.04.2020).

References:

1. Law of Ukraine "On Banks and Banking". Legislative and regulatory acts on banking. 2015. № 1. P. 3–47.
2. Shumelda, V.M. (2016). Modern tendencies of development of bank lending to individuals in Ukraine. *Money, Finance and Credit Actual Economic Problems*, vol. № 8(182).
3. Monetary and financial statistics. National Bank of Ukraine. Access mode: https://bank.gov.ua/control/en/publish/article?art_id=27843415 (accessed 14 April 2020).
4. Top 15 banks that are the most active lenders to Ukrainians. Access mode: <https://minfin.com.ua/en/credits/articles/top15-bankov-kotorye-aktivnee-vseh-kredituyut-ukraincev/> (accessed 16 April 2020).